

Tomas Tranströmer skriver i ett av sina preludier:

Två sanningar närmar sig varann.
En kommer inifrån
en kommer utifrån
och där de möts har man en chans
att få se sig själv.

Vår önskan att integrera och förena olikheter och olika människor i ett samhälle, återspeglar också en psykologisk process i vår inre värld. Denna själsliga integration är livsviktig för vår utveckling mot hela och trygga människor.

Den engelske psykoanalytikern Wilfred Bion beskrev det lilla barnets utveckling mot färdighet och kunskap som en strävan efter att föra ihop olika delar till en helhet. Kunskapsprocessen är ett sätt att föra samman olika hittills oaccepterade delar av personligheten till en helhet. Förmågan att ta oss an olika känslor, företeelser och relationer och sätta ihop dem till ett gemensamt sammanhang är således modellen för en god utveckling, såväl för den enskilda människan som för ett helt samhälle. Wilfred Bion var lärjunge till den namnkunniga engelska psykoanalytikern Melanie Klein. Melanie levde som judisk flykting i England under nazisternas förföljelse. Hon var således väl medveten om hur fruktansvärt destruktivt ett samhälle kan bli, när det söker avskilja istället för att förena. Både som psykolog och samhällskritiker har Melanie Kleins bidrag blivit avgörande för vår förståelse av integrationens betydelse. Hennes språkbruk var ofta drastiskt och verkade ibland stötande på sin omgivning. För att beskriva det späda barnets utvecklingsprocess använde hon sig av ord som står den teologiska världen nära. Hon har därför av många kommit att kallas för "psykoanalysens teolog".

Melanie menade att vår förmåga att integrera och få ihop olikheter är en process som startar mycket tidigt i livet. Denna förmåga är i sin tur beroende av att det lilla barnet möter en trygg och stabil omgivning. Barnet behöver trygga vårdnadshavare som kan hjälpa det att härbärgera de känslor av ångest, övergivenhet och ilska som annars hotar att förgöra den inre världen. När förälderns förstår barnet och tar sig an det utan att oroas själv för mycket, återtar barnet känslorna i en uthärdlig form. Melanie

Klein menade att föräldern smälter barnets psykiska upplevelser, ungefär som vissa djur först smälter födan till sina ungar.

Den första upplevelsen ett litet barn gör av den yttre världen, är att det finns en skrämmande ond värld där övergivenheten hotar, men att det också finns en god värld där värme, trygghet och föda finns. Inom psykologin talar man om att barnet existerar på **delobjektnivå**. Det finns en god mamma och en ond mamma. Men redan under första halvårets levnad lär sig barnet allt eftersom att dessa två bilder är en och samma person. Den mamma som inte finns där, som lämnat mig hungrig och blöt, är samma mamma som strax senare tar upp mig, ger mig mat och torrt byte. I blicken mellan förälder och barn uppstår ett hemligt samförstånd att världen är en och densamma. Barent har då börjat uppleva omgivningen och sig själv på **helobjektsnivå**.

Melanie Klein kallade dessa två nivåer för positioner, till skillnad från Sigmund Freud som beskrev barnets utveckling som stadier. Ordet position är betydelsefullt. För Melanie menade att vi aldrig helt ut lever i den andra positionen. Livet är en ständig rörelse mellan dessa båda positioner. Och vid utsatta och pressade tillfällen har vi vuxna en tendens att återvända till den första positionen. Den första positionen beskrev hon som den paranoida-schizoida positionen och den andra som den depressiva positionen (idag ofta benämnd som den integrativa positionen). Med termen paranoid schizoid ville hon belysa, hur vi i denna position har en tendens att klyva verkligheten i en god och en ond del. Den onda delen upplever vi sedan som hotfull och förföljande. Med den integrativa positionen ville Melanie beskriva hur vi också kan se verkligheten som en och samma. Vi får ihop både gott och ont i oss själva och andra. Världen upphör då att vara antingen svart eller vit. Den är både ock, vilket skapar förutsättningar för goda möten och rika upplevelser i livet.

Eftersom vi ständigt kan röra oss mellan dessa båda positioner är vår förmåga att se integrativt på tillvaron en process vi ständigt måste återerövra. Det uppstår ständigt nya situationer så vi får en tendens att klyva verkligheten i två olika sfärer och sedan söka förskjuta eller förtrycka den ena delen. Det kan handla om mötet med en främmande person, en okänd kultur eller en sexualitet som inte liknar vår egen. Enligt det kleinianska sättet att tänka behöver då vår inre värld fungera på ett sådant sätt, att vi kan sätta samman olikheterna och uppleva dem som delar av en gemensam värld.

Den svenske psykoanalytikern Ludvig Igra, som introducerat Melanie Kleins

tänkande i vårt land, menade därför att vi människor har en potentiell förmåga till såväl grymhet som omsorg. När vår inre värld, och det yttre samhällsklimatet, präglas av den paranoida-schizoida positionen uppstår förtryck, diskriminering och rasism. Vi har då återvänt till ett primitivt tänkande, där vi lockas att se tillvaron som antingen svart eller vit. Ludvig Igra talade om "det destruktivas triad": narcissism, projektion och analsadism. När vi klyver tillvaron i två delar tillskriver vi det goda oss själva. Vi framställer oss som bättre och överlägsna andra människor, annan tro och annat tänkande. Det onda och svaga projicerar vi som på andra grupper av människor. Dessa människor behandlar vi sedan illa och föraktfullt.

Därför är det så viktigt att vi ständigt strävar efter att integrera vår inre värld. Förenklingar är ofta skenbara och undvikande. Vi ställs ständigt inför nya möten. De mötena kan berika oss, om vi upprätthåller vår förmåga att föra samman och hålla ihop.

Bäst rustade för att skapa ett integrerande samhälle, är vi om vi samtidigt tar oss an vår inre värld. Insikten att vi är människor med förmågan att göra såväl gott som ont hjälper oss att ta ansvar för den yttre världen. Mångfalden finns också i vårt inre. Här möts teologi och psykologi i en gemensam reflektion som vi kan bygga vidare på.

Jakob Carlander